

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ב. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ח

פרשת תרומה

א. באור יש"ר .

פרק כה' פסוקים ח"ט:

(ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. הנה שלמה אמר כי האמנם יש
אלהים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלולך (מלכים א' ח' כ"ז),
ולא אמר כי האמנם ישכון אלהים וגו', כי יש הפרש בין יושב לשוכן, כי
השוכן אינו על היושב קרוב לחירו, שהרי נאמר ושכנו הקרוב אל ביתו
(לעיל י"ב ד'), טוב שכן קרוב (משלי כ"ז י'), שמענו שיש שכן שאינו קרוב,
אבל נופל על מי שמחטטק עמו, ורואה בדבריו ובמעשיו, לכן בלוע נאמר
שהיה יושב בסדום שם ישב, אבל לא התעסק עס רשעי המקום, אבל
אברהם היה שוכן באלוני ממרא, שהיה לו עסקים וריעות עמהם כי היו
בעלי בריתו, וכן כאן אמר שיעשו לשמו בית קדושה, והוא ית' כביכול
יתעסק עמהם, כי שם ישחרו פניו בעבודה ובתפלה, והוא יענש באור
הנבואה ורוח אלהים, יאר פניו אליהם ויחנס, כי העולם התחתון נברא
בשביל האדם לבדו, שבו נשמת חיים יודעת כבוד האל, ולמענו יש קשר בין
השם ובין הארץ, והעיקר, הם ישראל עם קרובו שעוסקים בדברי קדש
ובמעשים קדושים, ועל ידיהם עיקר שכינה בתחתונים, והבן: (ט) מראה
אותך. הראה השם למשה תבנית הכלים והבנינים בראיה ממש, כמו
שמלינו ביחזקאל בבנין הבית, וכן בדבור פירש לו כמה שכתוב: **וכן תעשו**.
בא כפל הלשון ועשו וכן תעשו לחזק וזרוז, ואעפ"כ יש בו רמז לדורות,
אם יאבד אחד מן הכלים, או כשתעשו כלי בית עולמים, כגון שלחנות
ומנורות וכיורות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם:

אלוה

1. מה מטריד את פרשנו בססוק ח'?
2. פרשנו מהחין בין: "יושב" לבין "שוכן" התוכל לבאר דבריו ולהגדיר מושגים אלה?
3. התוכל להביא ראיות נוספות מן המקרא לדעתו זו?
4. מה אם כן פירוש הססוק כאן?
5. מה אחדש פרשנו בראשית דבריו בססוק ט'?
6. נני פירושים נותן פרשנו ל: "וכן תעשו" מה הם ומה ההבדל ביניהם?

* * *

ב. אברבנאל .

פרק כה' פסוק י': ועשו ארון [שמות כה, י].

קודם פירוש הפסוקים אשר בפרשיות המשכן וכליו, ראוי כפי העיון הטוב לבאר ראשונה,
אם יש רמז ומשל²⁴ במשכן וכליו, או אם צוה בו יתברך לכבוד ולתפארת הבית בלבד
מבלי שום כונה אחרת. ורחוק הוא שנאמין שלא היה בזה משל ורמז כלל לדבר אחר. לפי
שהיות על הארון שני כרובים בצורת ילדים קטנים זכר ונקבה, והיות להם כנפים בהיות
שאינם בעלי חיים מעופפים, ידמה שהוא²⁵ פועל בטל. והיות בהיכל מנורת זהב כולה
ושבעה גרותיה עליה²⁷. ובמנורה שלשה ציורים מתחלפים גביעים כפתורים ופרחים. וכן
היותם שלשה גביעים משוקדים בכל קנה, כפתור ופרח וכפתור תחת שני הקנים ממנה,

מה היו רמזי המשכן וכליו

תרומה

מלבד מה שהיו במנורה עצמה. היתכן שצוה יתברך על כל זה מבלי רמז והערה מה. וכן השולחן ולחם הפנים אשר עליו ולבונה זכה שמונה ימים (ויקרא כד, ז), ואין מי שיאכל ממנו. אין ספק שהשכל מורה ומחייב שיש בזה הערה והוראה לדברים אחרים, וזוהי פשוטי המאמרים האלה.

ולכן השתדלו חכמינו זכרונם לברכה לתת טעמים והערות על קצת הדברים האלה בברכים שונים. אמרו בבראשית רבה^ל: מה למעלה שרפים אף כאן עצי שטים עומדים, מה למעלה ככבים אף במשכן ככבים, דאמר רבי חייא בר אבא מלמד שהיו קרטי זהב במשכן נראים ככבים ברקיע. וגם כן אמרו (שמות רבה לד, ב): מה תורה קרמה לעולם במעשה בראשית כך הארון במעשה המשכן קדם לכל הכלים. ואמרו גם כן, שהיתה המנורה רמז לנפש האדם לזכך עצמה וכו'.

שאלות

1. מה הפציה שפרשנו מנסה להתמודד אמה?
2. למה אין להסתפק כי מדובר במסעל שהוא כולו "לכבוד ולתפארת" בלבד?
3. האם ככב מקטנימ אנו את צרכו וואו חשיבותו של המשכן או המקדש?
4. מה בצטת תשובתו של פרשנו?
5. מה הן הוכחותיו?
6. למה קדם הארון ומה הרציון ככב?

* * *

ג. רש"ר הירש .

מקובל ושמור לעולם ועד. לכן מובנו גם ארון־מתים (ע"י בראשית נ, כו ופי' שב) וקופה לקבלת נדבות המקדש (ע"י מלכים ב' יב, י: דברי הימים ב' כד, ח). הארון מקבל את התורה לשמירה עבור ישראל, או מוטב: ישראל מקבל עם הארון את התורה על מנת לשומרה.

ארון עצי שטים: ישראל מקבל את התורה בכוח ההתפתחות וההשתלמות המתמדת שבו, כוח המשתמר ברענונותו הנצחית למען התורה. התורה ניתנה לישראל בצורה קבועה ושלמה, ולוחות העדות — לוחות אבן הם. יחד הם מהווים קוביה שלמה העשויה מאבן. אורכו של כל לוח — ששה טפחים, רוחבו ששה ועוביו שלשה, לפיכך שני הלוחות יחד הם קוביה של ששה טפחים מעוקבים, היינו אמה על אמה על אמה — ואמה היא הגדולה שבמידות האורך (ע"י בבא בתרא יד ע"א). לא התורה משולה כאן לעץ, אלא אנוחנו: על ידי התורה יכולים ותייבים אנוחנו להתקדם, להתעדין, להתפתח ולהשתלם מעלה מעלה אין קץ. ישראל מקבל את התורה על־מנת שיעשה על־ידי התורה לעץ שתול על־פלגי מים וגו' (תהלים א, ג).

(י) סדר מלאכת המשכן פותח בכלים, שכן הם עיקר המשכן קיים בשביל הכלים, ולא הכלים בשביל המשכן. הכלים — הארון, השולחן, המנורה והמזבח — הם ה"מקדש", והם מביאים לידי ביטוי את קידוש החיים הגשמיים ואת התמסדותם והעלאתם אל ה'. המעון, ה"משכן", מבטא את התוצאה של התמסרות זו: קיום ההבטחה, ו"שכנתי בתוכם" כתוצאה של "ועשו לי מקדש".

ועשו ארון. ארון העדות הוא הכלי הראשון והיחיד, שמצוות עשייתו חלה על כלל הציבור — גם בלשון הציויי: "ועשו", ודרך שנאמר לעיל: "ועשו לי מקדש", וכדרך שנאמר על הכרובים, שהם גולת הכותרת לסימבוליקה של הארון: "מן־הכפרת תעשו את־הכרובים" (להלן פסוק יט וע"י פי' שם). על כל השאר נאמר: "ועשית", "וצפית" וכו'. דומה כי כל המשימה של "ועשו לי מקדש" מרוכזת בציויי: "ועשו ארון עצי שטים", וכל השאר אינו אלא תוספת והשלמה לארון. "ארון", משרוש "ארה": לקטוף לצורך הנאה (שיר־השירים ה, א: תהלים פ, יג), קרוב ל"הרה": לקטוף זרע המצמיח חיים, הוא השרוש של "תורה" (ע"י פי' בראשית כג, ה). הוזה אומר, "ארון" הוא בית־קיבול הקולט דבר, שהוא

שאלות

1. אם פרשנו — כקודמו — רואה במשכן ובכליו סמליות הפאה ללמדנו ולחנכנו, מה מדריכו ככב?
2. הכלים הם "המקדש" איך ולמה?
3. מה מטא המשכן?
4. מה המיוחד בארון ולמה?
5. "ישראל מקבל עם הארון את התורה ע"מ לשומרה" איך זה פסועל ומה מסמל הארון לפי לזה?
6. "התורה היא נצחית אך מתפתחת פרשנויותה" מה רוצה פרשנו ללמדנו ככב?
7. התוכף למצוא בצמדתו לו של פרשנו מהד תקופתו ומאפקיו?
8. אנוחנו מוסיים לעץ וללא התורה, איך זה מתבטא ומה רוצה פרשנו ללמדנו?

* * *

תרומה

ד. כלי יקר.
פרק כה' פסוק י':

מוכן ללמד, מפל מקום יכול הוא להחזיק ידי
לומדיה ונחשב לו כאלו הוא למדה, כיששכר
וזבולן. לכה נאמר "ועשו ארון עצי שטים",
פי מצד היות בארון העץ המרמז על פי עץ
חיים היא למחזיקים בה, על כן הכל יכולין
לעשותה. לכה נאמר "ועשו", פי זה דבר
שהכל יכולין לעשותו. ויכול להיות שנהו
דעת רבי יוחנן, שאמר במסכת יומא פרק "בא
לו", מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצוין
לעשות מלאכתו (יומא עב:).

ועשו ארון. מה שנאמר בכלם "ועשית"
וכאן נאמר "ועשו", אמרה התורה:
הכל יבואו ויתעסקו בארון כדי שיהיה לכלם
חלק בתורה, פי פתר תורה הפקר לכל. דבר
אחר: לפי שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים
בה" (משלי ג, יח), 'ללומדיה' לא נאמר אלא
"למחזיקים בה", רמז למחזיקים ידי לומדי
תורה. ובהיות שלא כל אדם מוכן לתלמוד
תורה, ומפל מקום יש צד בכל אדם שיכול
להיות שיהיה חלקו בתורה, פי אף אם אינו

אלות

1. מה קושי מוצא פרשנו בססוק ומה מצנהו בקטע הראשון?
2. מהם חורג פרשנו מן המקובל וקובע "מחזיקי" התורה חסומים כלומדיה, למה?
3. מה מסתב הצד?
4. למה אמר כן "ועשו"?

* * *

ה. תוספת ברכה.

פרק כו' פסוק א':

ואת המשכן תעשה (כ"ו א')

בפרשה זו בא צווי ממעשה הכלים קודם למעשה המשכן, יען כי בנין
המשכן בא לתכלית מעמד הכלים, אבל בפרשה ויקהל, בסדר המעשה בפועל
בא מעשה בנין גוף המשכן קודם לכלים, כדי כי לכשיגמרו הכלים יהי
מקום מוכן לעמידתם. ועיין במס' ברכות נ"ה א'.

ואת המשכן תעשה (כ"ו א')

בכל מעשה הכלים לא כתיב בה' הידיעה, לא בארון ולא בשלחן ולא
במנורה, ורק כאן במשכן כתיב ואת המשכן. וטעם הדבר פשוט. מפני שעל
עיקר מעשה המשכן כבר בא צווי בפסוק (כ"ה ה') ועשו לי מקדש ושכנתי
בתוכם, ובקדש נקרא משכן ומשכן נקרא מקדש (שבועות ט"ז ב'). ואמר
כאן, ואת המשכן — זה המשכן אשר צויתי עליו תעשה כך וכך, ולכן יוגת
על זה ה' הידיעה.

אלות

1. בקטע הראשון צונה פרשנו על אלה שהטרידה פרשנים שונים, מהי תשובתו
ההיונית?
2. הרציון כי קודם יש לבנות בית ורק אח"כ את תכולתו עם הצנייני קדושה ורוח?
3. פרשנו מחפש פתרון בקטע השני לאלה לכאורה דקדוקית, היש לה אפשרות לתת
תשובה אחרת?
4. בצטט מהי תשובתו במפורט?

* * *